

Hyväksymisvaalin ongelmista

PERTTI SUHONEN

Tammikuisilta politiikan tutkimuksen päiviltä lähti julkiseen keskusteluun ajatus tasavallan presidentin valitsemisesta niinsanotulla hyväksymisvaalilla. Tämä vaihtoehto näyttää saaneen varsin myönteisen vastaanoton alan tutkijoiden keskuudessa. Siksi epäilevät kommentit ovat paikallaan.

Hyväksymisvaali olisi suora kansanvaali, jossa saisi äänestää kaikkia kelpolliseksi katsottavia ehdokkaita. Joidenkin äänestäjien mielestä kaikki ehdokkaat kelpaisivat, jotkut hyväksyisivät pari, kolme ja jotkut vain yhden ehdokkaan. Osa jättäisi normaaliin tapaan äänestämättä, koska kukaan ehdokkaista ei olisi hyväksyttävissä.

Valituksi tulisi ehdokkaista se, joka saisi eniten hyväksymisääniä. Ehdokkaiden keskinäisen järjestyksenpanon kannalta sellaiset äänestysliput, joissa hyväksytään kaikki ehdokkaat, olisivat yhtä tyhjän kanssa.

Hyväksymisvaalin puolesta on käytetty mm. seuraavanlaisia perusteluja:

1) Kun valituksi tulee ehdokas, jolla on vähiten vastustajia, saadaan todellinen koko kansan konsensuspresidentti.

2) Tällainen vähiten vastustusta saava ehdokas voi löytyä pienestäkin puolueesta.

3) Yksi äänestyskierros riittää.

4) Vaalitaktinen peli jää pois, kun ei ole toista kierrosta eikä valitsijamiesten kokouksia.

Ensimmäinen argumentti sopii hyvin niihin yhteyksiin, joissa hyväksymisvaalia tähän mennessä on käytetty. YK:n turvallisuusneuvostossa ja tiedeyhteisön kolleegioissa saattaa tilanne olla sellainen, että enemmistön valitsema puheenjohtaja aiheuttaa toiminnan halvaantumisen jos vähemmistö ei häntä hyväksy.

Nuo esimerkkiyhteisöt eivät ole kuitenkaan kovin vertailukelpoisia presidentin vaaliin nähden, jos presidentti ajatellaan poliittiseksi johtajaksi. Poliittiselta johtajalta pitäisi kai voida edellyttää sellaisia ominaisuuksia ja pyrkimyksiä, joiden takia häntä kannatetaan. Tällaiset ominaisuudet herättävät yleensä toisaalla vastustusta. Karismaattista poliittista johtajaa tuskin voidaan valita hyväksymisvaalilla.

Istuva presidentti olisi nykyistäkin vahvemmassa asemassa. Uudelleentalinta olisi varma, ellei hän sortuisi joitakin ärsyttävään aktiivisuuteen. Vaalitapa suorastaan suosisi passiivisuutta.

Jos presidentti ajatellaan kansallisen sovun hie-rojaksi ja välimieheksi, hyväksymisvaali voisi olla paikallaan.

Joka tapauksessa tuntuu ristiriitaiselta sellainen kansan valtuutus, jossa valinta perustuu kelpaamiseen haluamisen sijasta.

Hyväksymisvaalissa on luonteenomaista se, että voitto riippuu toisten ehdokkaiden kannattajilta saatavasta hyväksynnästä. Tämän vuoksi

keskeiseksi tehtäväksi kampanjassa tulisi kilpailijoiden ehdokkaiden hyväksyttävyyden heikentäminen ja oman ehdokkaan puolustaminen kilpailijoiden harjoittamaa parhausta vastaan. Television vaalikeskustelut varmaan olisivat tähänastisia kiinnostavampia.

Tämän vuoden presidentinvaalien ehdokkasta Kalevi Kivistö sai laajasti sympatiaa SKDL:ön ja Liike-88:n ulkopuoleltakin. Mutta jos vaalikampanja olisikin tähdännyt hyväksymisvaaliin, olisi Kivistö mustamaalattu moneen kertaan, eikä lehdistö olisi kehunut edes kiltiksi. Erityisesti keskustan pienten puolueiden ehdokkaat saivat tylyn kohtelun, kun sekä vasemmalta että

oikealta käytäisiin heidän luontaista hyväksyttävyyttään kumoamaan.

Vaalitaktiikka näytelisi kamppailussa uudenlaista roolia. Äänestäjille selvitettäisiin, että jokainen hyväksymisääni toisen puolueen ehdokkaalle heikentää oman ehdokkaan asemaa. Uuden vaalitavan perusajatus jäisi toteutumatta, kun hyvin informoidut kansalaiset äänestäisivät lopulta vain yhtä ehdokasta, ja presidentti tulisi valittua mahdollisesti alle 50 %:lla äänistä.

Kaikkiaan näyttää siltä, ettei hyväksymisvaalin logiikka toteuta niitä ihanteita, joilla sitä on perusteltu.